

Eusebiu NARAI
(Universitatea de Vest
din Timișoara)

**Atitudinea Marilor Puteri europene
față de crizele internaționale majore
din anii 1938-1939, reflectată
în paginile cotidianului bănățean
Vestul. Studiu de caz: *Anschluss*-ul**

Abstract: (*The Attitude of the European Powers against the International Crisis of 1938-1939, Reflected in the Banat Newspaper "The West". Case Study: The Anschluss*) A press body of the National Peasant Party, the *West* newspaper, founded by Sever Bocu, the leader of the Banat organization, in the town of Bega, in 1930, will surprise in his pages, with great accuracy, the place of the Great Powers against the international crises in the years 1938-1939: the Anschluss, the annexation of Austria to National Socialist Germany, prepared in February 1938, following talks between von Papen (German Chancellor Deputy) and Schuschnigg (Austrian Chancellor), and the audience of the Hitler, and materialized on March 12, 1938; the Sudeten crisis, resolved through the „mediation” of Germany and Italy, assisted by France and the United Kingdom, which, through the conciliatory promotion, „gave” this province from the south of the Czechoslovak state, founded in 1918, with a majority population German, Third Reich, through the Munich Agreement (September 29, 1938); the Polish ultimatum addressed to the Czechoslovak government to surrender part of the Cieszyn mining region (September 30, 1938) settled in favor of Warsaw on 3 October 1938; the Hungarian-Czechoslovak negotiations started in Komarno (October 12, 1938), resolved by the Vienna agreement concluded at the end of October 1938), with only Germany and Italy being arbitrators, by the surrender of Slovakia and Ruthenia; the actual liquidation of the Czechoslovak state through the triumphal entrance of the Wehrmacht in Prague (March 15, 1939); the annexation of Albania by Italy, under the guise of a personal union, under the scepter of King Victor Emmanuel III (April 14, 1939); the attack on Poland by Germany (September 1, 1939), which marks the beginning of the Second World War.

Keywords: *Great Powers, international crises, Banat, West newspaper, Sever Bocu*

Rezumat: Organ de presă al Partidului Național Țărănesc, cotidianul *Vestul*, fondat de către Sever Bocu, liderul organizației bănățene, în orașul de pe malurile Begăi, în anul 1930, va surprinde, în paginile sale, cu multă acuratețe, poziția Marilor Puteri europene față de crizele internaționale majore din anii 1938-1939: Anschluss-ul, adică alipirea Austriei la Germania național-socialistă, pregătită încă din februarie 1938, în urma discuțiilor dintre von Papen (vice-cancelarul german) și Schuschnigg (cancelarul austriac), și a audienței celui din urmă la Hitler, și materializată la 12 martie 1938; criza sudetă, rezolvată prin „medierea” Germaniei și Italiei, „asistate” de Franța și Marea Britanie, care, prin conciliatorismul promovat, au „dăruit” această provincie din sudul statului cehoslovac, întemeiat în anul 1918, cu o populație majoritar germană, celui de-Al Treilea Reich, prin acordul de la München (29 septembrie 1938); ultimatumul polonez adresat guvernului cehoslovac de a ceda o parte din regiunea minieră Cieszyn (30 septembrie 1938), soluționat în favoarea Varșoviei, la 3 octombrie 1938; negocierile ungaro-cehoslovace demarate la Komarno (12 octombrie 1938), rezolvate prin acordul de la Viena, încheiat la sfârșitul lunii octombrie 1938), arbitri fiind doar Germania și Italia, prin cedarea Slovaciei și Ruteniei; lichidarea efectivă a statului cehoslovac, prin intrarea triumfală a Wehrmacht-ului în Praga (15 martie 1939); anexarea Albaniei de către Italia, sub masca unei uniuni personale, sub sceptrul regelui Victor Emmanuel al III-lea (14 aprilie 1939); atacarea Poloniei de către Germania (1 septembrie 1939), dată care marchează începutul celui de-Al Doilea Război Mondial.

Cuvinte-cheie: *Marile Puteri, crizele internaționale, Banat, cotidianul Vestul, Sever Bocu*

Potrivit lui John R. Barber, la finele secolului al XVIII-lea, pe continentul european a apărut *stângismul*, mișcare ce pleda pentru egalitatea de avere, poziție socială și putere politică pentru toți cetățenii, adică desființarea completă a vechilor valori. *Comunismul* și-a făcut apariția un secol mai târziu, autodefinind ca o mișcare de extremă stângă. Victoria revoluției bolșevice, izbucnită în Rusia țaristă în noiembrie 1917, a alimentat apariția noului extremism de dreapta: *fascismul*. Promotorii fascismului „juraseră să zdrobească stângismul, pentru a pune capăt luptei de clasă”. (Barber 1993, 368)

La sfârșitul primei conflagrații mondiale, în noiembrie 1918, majoritatea statelor europene aveau sisteme de guvernare democratice. În 1922, după o pace „mutilată” și o criză socială prelungită, italienii au acceptat – de bunăvoie – dictatura fascistă a lui Benito Mussolini. Până în anul 1939, regimuri totalitare similare se impuseseră la putere, în mod legal sau prin forță, în Germania, Portugalia, Spania și în toate țările est-europene, cu excepția Cehoslovaciei (Barber 1993, 398).

Serge Berstein și Pierre Milza subliniază faptul că, în Germania, profund afectată de criza economică și financiară a anilor '30, ce determină scăderea dramatică a producției industriale, falimentul multor bănci și firme comerciale, precum și apariția unui număr record de șomeri, se produce o ascensiune rapidă a național-socialismului. Partidul nazist se transformă într-un veritabil partid de masă care se dovedește capabil să atragă voturile clasei de mijloc și să-și asigure suportul patronatului din industria grea și al marilor proprietari funciari. Cu sprijinul acestor forțe conservatoare, liderul național-socialist Adolf Hitler este numit cancelar, la 30 ianuarie 1933. Aproape imediat, Führer-ul demarează acțiunile de legalizare a dictaturii naziste și de eliminare a tuturor forțelor de opoziție. Ca atare, în vara anului 1934, el reușește să anihileze aripa stângă a NSDAP-ului, să obțină suportul armatei și să concentreze, în mâinile sale, toate puterile. (Berstein, Milza 1998, 299)

Marea criză economică (1929-1933) duce la consolidarea antagonismelor dintre națiuni. Cele două democrații occidentale, Franța și Marea Britanie, se repliază în interiorul propriilor imperii coloniale, Statele Unite preferă politica izolaționistă, iar Germania, Italia și Japonia se pregătesc intens de război, pentru a depăși marasmul social. Pacifismul opiniei publice din Occident explică, cel puțin parțial, neutralitatea manifestată de forurile decizionale ale statelor democratice față de revizionismul și expansionismul țărilor fasciste. Tentativa eșuată de Anschluss (1934), părăsirea Conferinței Dezarmării și revenirea la politica de înarmare a Germaniei, realipirea zonei miniere Saar la Al Treilea Reich a determinat Franța să inițieze un „pact răsăritean” îndreptat împotriva Berlinului, care trebuia să regroupeze aliații săi central și est-europeni, precum și Uniunea Sovietică; după numirea lui Pierre Laval ca ministru de Externe, Franța începe o apropiere fermă de Italia. Aparentul imobilism al statelor democratice provoacă o supralicitare din partea regimurilor fasciste. Invadarea Abisiniei (Etiopiei) de către Italia fascistă (1935), remilitarizarea regiunii renane (1936) și Anschluss-ul (1938) reprezintă trei etape spre încheierea „Axei Roma-

Berlin”, care își va testa capacitatea militară în cadrul războiului civil din Spania (1936-1939) (Berstein, Milza 1998, 340).

În 1936, Hitler preferă să preia conducerea armatei și afacerilor externe germane. Concomitent, în Marea Britanie are câștig de cauză „conciliatorismul” promovat de primul ministru, Neville Chamberlain. Anul 1938 este marcat de o cotitură fundamentală în relațiile internaționale din arealul european. Alipirea Austriei la cel de-Al Treilea Reich, realizată în martie 1938 nu-l temperează pe Hitler, care revendică regiunea sudetă din Cehoslovacia, preponderent germană, și decretează mobilizarea generală. Prin medierea lui Mussolini, erijat în „emisar” al păcii, criza este soluționată, în final, în cadrul Conferinței de la München, la care Hitler obține teritoriile revendicate, cu acordul Franței și Marii Britanii, ceea ce va determina, în mod firesc, discreditarea democrațiilor. În intervalul noiembrie 1938-martie 1939, Cehoslovacia este „atacată” concentric și dezmembrată, în locul său făcându-și apariția Protectoratul Boemiei și Moraviei (martie 1939); aceste atacuri au fost inițiate de Ungaria și Polonia, care, prin revizionismul manifestat, au făcut „jocurile” Germaniei naziste. Sub aceste auspicii favorabile, Mussolini anunță o „unire” cu Albania, care maschează o invazie, în aprilie 1939. Revendicările Germaniei la adresa Poloniei, în special dorința de a controla „coridorul polonez” și, implicit, portul Danzig, determină „trezirea” din „amorteală” a francezilor și britanicilor, începând din martie 1939, dar ei nu beneficiază, încă, de sprijinul S.U.A. și U.R.S.S., așa încât „barajul împotriva lui Hitler este fragil”. În august 1939, două regimuri aparent ostile își strâng mâinile deasupra Europei, fiind semnat pactul germano-sovietic. Relativ rapid se produce invazia germană în Polonia (1 septembrie 1939) și declarația de război franco-engleză adresată Germaniei (3 septembrie 1939), debutând un nou conflict european, care, în aproximativ doi ani, s-a transformat într-o conflagrație mondială, mult mai devastatoare decât Marele Război (1914-1918). (Berstein, Milza 1998, 350).

Conform lui Jean Carpentier și François Lebrun, „venirea lui Hitler la putere s-a tradus, așadar, nu atât printr-o schimbare de concepție a politicii externe, cât prin trecerea de la un revizionism discret la un revizionism afirmat cu limpezime” (Carpentier, Lebrun 2006, 344).

La început, Mussolini vedea, în Hitler, un simplu imitator al fascismului italian, care nu avea energia necesară unor acțiuni temerare pe plan extern. Din acest motiv, Ducele a contribuit, în mod hotărâtor, la eșecul celei dintâi tentative de *Anschluss*, în 1934, iar, un an mai târziu, el se pregătea să realizeze, alături de conducătorii francezi și englezi, un front antigerman. O serie de factori, precum reacția ostilă a statelor occidentale față de invadarea Etiopiei, visul lui Mussolini de a transforma Marea Mediterană într-un „lac” italian, solidarizarea cu forțele naționaliste spaniole și aportul semnificativ al forțelor italiene, alături de Franco, în cadrul războiului civil din Spania, au determinat o apropiere a Italiei de Germania. Deși „Axa Roma-Berlin”, constând într-o multitudine de protocoale, a fost semnată în octombrie 1936, „Pactul de oțel” a fost parafat abia peste doi ani și jumătate, în ziua de 22 mai 1939. Însă, „între timp,

raportul de putere dintre cele două țări se schimbase, astfel încât Italia nu mai putea fi decât subordonată politicii germane” (Carpentier, Lebrun 2006, 345).

Cel mai mare analist militar al secolului trecut, Liddell Hart, consideră că, „încă din momentul în care Hitler a preluat puterea, în 1933, guvernele britanic și francez făcuseră infinit mai multe concesii acestui autocrat periculos, decât guvernelor democratice anterioare ale Germaniei”, manifestându-și mereu dorința „de a evita tulburările și de a elimina problemele dificile”, adică „păstrându-și confortul de moment în detrimentul viitorului” (Hart 1998, 14).

De altfel, L. Hart redă un fragment relevant din memoriile lui Winston Churchill, prim-ministru britanic în anii 1940-1945, care critică atitudinea permisivă a Londrei față de reînarmarea Germaniei, Anschluss și transformarea Cehoslovaciei într-un simplu Protectorat al celui de-Al Treilea Reich, dar și ignorarea propunerilor sovietice de lansare a unei acțiuni comune antigermane:

[...] după ce s-au irosit toate aceste ajutoare și avantaje, Marea Britanie iese în față, cu Franța de mână, pentru a garanta integritatea Poloniei – a aceleiași Polonii care, cu numai șase luni în urmă, se alăturase, cu o poftă de hienă, jefuirii și distrugerii statului cehoslovac. Lupta pentru Cehoslovacia avea sens în 1938, când armata germană de-abia dacă putea să scoată, pe frontul de vest, șase divizii bine instruite, iar francezii, cu aproape șazeci sau șaptezeci de divizii, ar fi izbutit, cu siguranță, să traverseze Rinul și să intre în Ruhr. Numai că această variantă a fost socotită irațională, imprudentă și imorală. Și, totuși, până la urmă, cele două democrații occidentale se declarau dispuse să-și riște viața pentru integritatea teritorială a Poloniei. Se putea scormoni, mult și bine, prin cotloanele istoriei – despre care ni se spune că reprezintă palmaresul crimelor, al neghiobiilor și al mizeriilor omenirii – pentru a găsi un paralelism cu această bruscă și totală răsturnare a unei politici de cinci-șase ani, ce promova un împăciuitoism indolent, transformat, aproape peste noapte, într-o disponibilitate totală de a accepta un război iminent, în condiții mult mai proaste și la o scară infinit mai mare... Apărea, în sfârșit, hotărârea, luată în cel mai neprielnic moment și pe deplin nejustificată, care avea să ducă la uciderea a zeci de milioane de oameni (Hart 1998, 24-25).

Jean-Baptiste Duroselle precizează faptul că „pretextul anexării (Austriei – *n.n.*) erau relațiile de prietenie austro-cehoslovace și amenințarea cu restaurația Casei de Habsburg”; mai mult decât atât, „proiectul plebiscitului (în privința Anschluss-ului, lansat de premierul austriac, Schuschnigg – *n.n.*) arunca țara în anarhie, iar Hitler era silit să intervină pentru restabilirea ordinii” (Duroselle 2006, 161).

Același autor prezintă o descriere a Conferinței de la München, la care s-a decis cedarea regiunii sudete Germaniei, descriere realizată de către François Poncet, un apropiat al premierului francez, Daladier:

Participanții la conferință iau contact unii cu alții într-un salon în care a fost instalat un bufet. Au loc străngeri de mâini, politicoase, dar glaciale, iar invitații se măsoară unii pe ceilalți din priviri: Mussolini, îndesat, prea strâns în uniformă, cu o expresie de Cezar pe chip, protector și simțindu-se ca acasă, flancat de Ciano, dornic să-i facă pe plac

stăpânului, arătând, mai degrabă, ca o ordonanță a unui ofițer, nu ca un ministru de Externe. Chamberlain, grizonat, cu sprâncene groase și arcuite, cu dinții proeminenți, cu fața plină de vinișoare sparte, cu mâinile înroșite de reumatism, arătând ca un bătrân jurist englez, înconjurat de Wilson și de Strang, toți trei îmbrăcați în negru, discreți și sterși; Hitler, amabil în ciuda vocii sale aspre și din topor, dar agitat, foarte palid și, de altfel, incapabil de a conversa cu invitații săi, deoarece nici franceza, nici engleza, nici italiana nu-i sunt cunoscute, iar oaspeții săi nu înțeleg germana, în afara lui Mussolini, pe care Führerul nu-l scapă din ochi. (Duroselle 2006, 170-171).

În opinia lui J.-B. Duroselle, după Conferința de la München (29-30 septembrie 1938), „trei categorii de *fenomene* au avut loc: semnarea unor tratate de neagresiune anglo-german și franco-german, dispariția progresivă a statului cehoslovac și campania de revendicări italiene” (Duroselle 2006, 172).

După intrarea trupelor germane în Praga (15 martie 1939) și proclamarea, unilaterală, a Protectoratului Boemiei și Moraviei, Slovacia a devenit independentă și a cerut protecția germană (16 martie 1939). Între timp, armata maghiară a invadat Rutenia Subcarpatică, ajungându-se, în acest mod, la o frontieră comună ungaro-polonă. De altfel, „grănicerii maghiari au intrat pe teritoriul slovac pentru a ocupa principala linie de cale ferată care lega Ungaria de Polonia prin Slovacia”. Pozițiile Germaniei se consolidau, până la sfârșitul lunii menționate mai sus: la 22 martie 1939, Al Treilea Reich solicita Lituaniei, printr-un ultimatum, teritoriul și orașul Memel, iar în ziua următoare, era semnat un acord economic româno-german, ce prevedea, printre altele, „cedarea drepturilor de exploatare a zăcămintelor de petrol către societăți mixte germano-române” (Duroselle 2006, 174).

Martin Gilbert și Richard Gott vorbesc, pe larg, despre conciliatorismul franco-britanic din anii 1935-1939 (Gilbert, Gott 1966).

În egală măsură, autori precum Eliza Campus (Campus 1988; Campus 1998) și Nicolae Ciachir (Ciachir 1996) relatează despre rolul României în cadrul Micii Înțelegeri, alianță cu un net caracter antirevizionist, patronată de Franța, din care făceau parte România, Iugoslavia (până în februarie 1929, Regatul Sârbo-Croato-Sloven) și Cehoslovacia.

Atitudinea Marilor Puteri europene față de crizele internaționale majore din intervalul 1938-1939, în special față de Anschluss și de dispariția, de pe harta continentului, a statului cehoslovac, a fost oglindită și în paginile cotidianului bănățean *Vestul*, apărut la Timișoara la începutul anului 1930, fondat de liderul național-țărănist Sever Bocu, a cărui personalitate a fost descrisă astfel de către istoricul Ioan Munteanu:

Temperament de luptător politic, orator de talent, ziarist cu un verb percutant, conștient de justetea principiilor pe care le afirma, Sever Bocu va fi mereu prezent, în perioada interbelică, la nivelul de vârf al societății românești. Acționează neîncetat pentru consolidarea unei Românie democratice și independente, bazată pe respectarea libertăților cetățenești, pe moralitatea în viața publică și privată, pe neîngrădita

posibilitate de afirmare a oamenilor și provinciilor sale istorice. A militat, cu un remarcabil spirit constructiv, pentru unitatea și integritatea României Mari, dar s-a zbatut, fără odihnă, și pentru interesele Banatului... Prin străduința sa și neînduplecarea în susținerea cerințelor justificate ale Banatului și, cu deosebire, prin scrisul său inspirat, a fundamentat un curent de opinie bănățenistă, cu un cuprinzător suport popular, care, fără să contravină dezvoltării generale a statului român unitar, încuraja, aici, armonia interetnică, afirmarea forțelor creatoare locale și a instituțiilor democratice. Este motivul pentru care autoritățile comuniste au văzut, în Sever Bocu, un real pericol pentru sistemul politic totalitar. Îl vor aresta în mai 1950, îl vor arunca în temnița din Sighet, unde va trece în eternitate la 21 ianuarie 1951. Între temnița maghiară de la începutul veacului al XX-lea și închisoarea comunistă de la Sighet, viața și activitatea lui Sever Bocu a fost o flacără nestinsă, care s-a mistuit – fără reținere – pentru marile idealuri ale poporului român și pentru propășirea materială și spirituală a provinciei sale de suflet: Banatul. (Munteanu 1999, 5-6).

Lucian-Vasile Szabo susține faptul că cel dintâi număr al ziarului *Vestul* a văzut lumina tiparului la data de 1 mai 1930, având format mare (aproximativ A2). Inițial, publicația amintită avea patru pagini, fiecare pagină fiind organizată pe șapte coloane. Autorul menționat mai sus ne oferă și câteva detalii tehnice importante:

Din 1932, formatul se va reduce puțin și se va lucra pe șase coloane. Frontispiciul va avea înscris titlul publicației cu litere negre, groase, cu plasarea, în dreapta acestuia, a unui citat reprezentativ. Deasupra, separate de o linie groasă, vor fi trecute unele elemente de identificare: anul și numărul, apoi numărul de pagini și prețul (3 lei), iar, mai la dreapta, orașul, ziua și data de apariție. De remarcat faptul că gazeta ieșea și duminica, uneori și luna, ceea ce înseamnă că ziaristii erau la datorie și în weekend. Dedesubt erau plasate alte casete cu privire la redactorul responsabil (Pompiliu Șerbescu, la primele numere), abonamente, serviciul de publicitate și adresă... Ziarul se deschidea cu un editorial, plasat pe toată coloana întâi și pe o jumătate din cea de a doua. Titlul curgea pe două coloane. În mijloc, pe coloanele trei și patru, iar, uneori, și pe a cincea, era plasat articolul de fond, de obicei pe un subiect de maximă actualitate. Putea fi o chestiune administrativă, economică, politică, culturală sau chiar de fapt divers... Jos, pe șase coloane, începând din stânga, era ocupată de materiale diverse, evocări de evenimente sau de personalități. În pagina a doua erau plasate continuările, reclamele, care ocupau un spațiu destul de întins, plus știrile utilitare. În cea de a treia pagină primeau articolele de informare generală, organizate ca reportaje ori chiar anchete. Se găseau și rubrici de știri, dar și alte casete de publicitate. Pagina patru grupa articole diverse, puse sub genericul *Ultima oră*. (Szabo 2016, 151-152).

Acest ziar românesc, apărut la Timișoara, vroia să se impună, în fața cititorilor, doar prin talentul celor care semnau diverse articole și pleda pentru o autocenzură a informațiilor, pentru o libertate deplină a presei și pentru egalitatea, în fața legii, a tuturor etniilor care conviețuiau, în mod pașnic, pe cuprinsul Banatului istoric, cu alte cuvinte pentru menținerea spiritului bănățean (Szabo 2016, 152-153).

Profund atașat valorilor democratice, *Vestul* va reflecta, în paginile sale, într-un mod obiectiv, crizele internaționale majore din anii 1938-1939, manifestându-și, de multe ori, într-o manieră voalată sau surprinzător de fermă, decepția față de riposta slabă a Marilor Puteri apusene de care România se simțea profund legată, Franța și Marea Britanie, la actele de agresiune întreprinse de statele fasciste și de aliații lor.

Potrivit cotidianului bănațean amintit mai sus, la finele lunii ianuarie 1938, ziarul german *Berliner Tageblatt* a publicat o știre senzațională, arătând că lordul Londonderry (fost ministru britanic de aeronautică) și amiralul Sir Barry Donwile au declarat corespondentului acestui ziar la Londra că, după părerea lor, în decursul lunilor apropiate va fi examinată posibilitatea convocării conferinței celor patru Mari Puteri. Amiralul Donwile a adăugat că,

[...] dacă la masa conferinței celor patru vor veni și alte puteri europene mai mici, cu hotărârea fermă de a limita revendicările lor de cadrul moderațiunii (moderației – *n.n.*) și bunului simț, atunci pacea europeană va fi complectamente (complet – *n.n.*) asigurată.

Conciliatorismul britanic era evidențiat, încă odată (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2128, miercuri, 2 februarie 1938, p. 1).

Într-un alt articol, apărut la începutul lunii februarie 1938, se sublinia faptul că *primul ministru cehoslovac*, Milan Hodza, *se află în Austria, în călătorie strict privată*: „Dsa. va face, două săptămâni, sporturi de iarnă în Tirol și poate că va vedea și pe d. Schuschnigg”. Erau reconfirmate, astfel, bănuielele lui Hitler privind excelențele raporturi dintre Austria și Cehoslovacia, care vor reprezenta unul dintre pretextele Anschluss-ului, alături de teama (împărtășită și de Mussolini) restaurării Habsburgilor în Austria (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2130, sâmbătă, 5 februarie 1938, p. 2).

Reține atenția, în mod deosebit, articolul intitulat „*Primejdia axei Roma-Berlin*”, semnat cu inițialele I.V.B.:

[...] *În clipele supreme* (Primul Război Mondial – *n.n.*), *atât politicienii, cât și poporul italian, au simțit că locul lor este altundeva, și nicidecum lângă blocul germano-maghiar.*

De ce n-am admite, oare, că, și în cazul unui eventual conflict european, Italia se va găsi în aceeași linie de bătaie ca și în trecut?

De altfel, noi am admis – de mult timp – această ipoteză, comentând *atitudinile Duceului în politica externă*. Conchideam că aceste atitudini sunt *dictate de necesitatea unei beneficieri, cu orice preț, în toate împrejurările ivite*. Și mai observam că, *dacă împrejurări favorabile tendințelor italiene nu existau, Ducele avea grijă să le provoace...*

... *Ducele nu dorește declanșarea unui război european*. De asta suntem siguri. Însă, pentru că <pofta vine mâncând> și fiindcă se întâmplă ca din cele mai periculoase jocuri, Ducele să câștige, credem că, până în cele din urmă, *dsa va izbuti – fără să vrea – să arunce toată lumea, inclusiv imperiul italo-abisinian, într-un nou dezastru*. Pentru că *jocurile se prelungesc, înmulțindu-se ca număr*. Și în joc sunt

parteneri pentru care patima imperialistă nu mai are margini. Germania și Japonia sunt state și neamuri lacome. Sunt neamuri ce se cred <alese> și investite cu drept de a domina viața tuturor celorlalte popoare...

... Pentru România, de asemeni (de asemenea – n.n.), pericolul este covârșitor de grav. Arbitrând în jurul acestei axe, nu numai că ne primejduim hotarele, dar chiar și ființa noastră națională. Nemții și italienii nu vor abandona pe unguri și pe bulgari de dragul nostru. Sau, dacă o vor face, ne vor pune o condiție: să fim, așa, un fel de ducat vasal. Să tremure Bucureștiul la cea mai insensibilă mișcare de deget a Berlinului. Să curgă izvoarele (izvoarele – n.n.) noastre de petrol înspre colosul industriei germane, iar mânoasele noastre câmpii să hrănească <übermensch-ii>, ce se cred căzuți cu hârzobul din cer. Într-un cuvânt, să fim robii Reichului hitlerist și îngâmfat...

... Călărind pe axa Berlin-Roma, începem să abandonăm, din vreme, bucățică după bucățică, ceea ce obișnuim a numi suveranitate națională. Ce exemplu mai vrei decât faptul că minoritatea germană din România își face de cap, făcând pe hitleriștii între hotarele noastre și mișcându-se după ordinele Berlinului, sub a cărui protecție se găsesc.

Guvernul actual (Goga-Cuza – n.n.) a făcut cartel cu minoritatea germană, în vederea alegerilor ce vin (alegerile comunale, programate pentru luna martie 1938 – n.n.). E de cel mai prost augur pentru țara noastră. E semnul vizibil al intrării în zodia hitleristă.

Optzeci la sută din totalitatea nației românești este contrară politicii externe dusă de guvernul Goga. Și, totuși, se vorbește în numele neamului românesc, ori de câte ori se face câte un pas periculos destinului nostru.

Nebunie?! Inconștientă?!

Și una, și alta.

Este timpul ca amândouă să fie puse la punct.

Se conturează, pe alocuri, ideea unui „bloc al neutrilor”, condus de Italia, cu condiția desprinderii sale treptate din „capcana” sau „aventura” europeană a Germaniei național-socialiste (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2135, vineri, 11 februarie 1938, p. 1).

La fel de interesant se dovedește articolul intitulat „*Ori <Anschluss> ori <Habsburg>*”, semnat de același I.V.B.:

Ochii lumii întregi au fost ațintiți înspre Berchtesgaden, unde, acum câteva zile, a avut loc întâlnirea dintre cei doi cancelari germani: Hitler și Schuschnigg... Chestiunea <Anschluss-ului> și chestiunea <restaurării Habsburgilor> sunt, mai mult decât oricând, scărmanate...

... ele sunt singurele soluții care nu numai că ar pune capăt unei situații anormale (existența unei republici austriece), dar se și elimină una pe alta.

<Anschluss>, adică atașarea la Germania, înseamnă anularea – pentru totdeauna – a speranțelor de restaurare.

<Restaurarea Habsburgilor> ar șterge din discuție noțiunea de <Anschluss>.

Desigur că acei ce militează pentru o soluție sau alta își dau seama de faptul excluderii lor reciproce, și de aceea grăbesc desfășurarea evenimentelor ce trebuie să premeargă dezlegării problemelor...

... Să recunoaştem că Hitler a depăşit – de astă dată – pe militanţii restaurării. A convins, cu ajutorul lui von Papen, pe Schuschnigg să vină la Berchtesgaden, şi asta-i mult! Este mult, pentru că înseamnă că şi Schuschnigg acceptă oportunitatea unei discuţii pe tema de mai sus. *În actuala conjunctură europeană, însă, aplicarea – pe teren – a unei soluţii ar provoca reacţiuni (reacţii – n.n.) care ar putea declanşa chiar un războiu (război – n.n.) de mari proporţii.* Acesta-i motivul pentru care se îngrijorează atât celelalte cancelarii europene.

Decât (aşadar – n.n.), *agonizânda republică austriacă trebuie să sfârşească într-un fel.*

Spuneam, mai sus, că *existenţa acestei republici este anormală.* Este, din următoarele *motive*:

1. Imposibilitatea asigurării unui echilibru economic, cu toate că – prin Liga Naţiunilor – i s-au pompat atâtea împrumuturi, dovedite a fi simple <baloane de oxigen>.

2. Vecinătatea cu Reichul rasist şi megaloman, de a cărui influenţă nu se poate, niciodată, scăpa.

3. Inexistenţa unui suport sufletesc pentru ideea republicană.

4. Consângenitatea dintre austriaci (austrieci – n.n.) şi nemţi.

Mai sunt şi altele, care să pledeze pentru *grabnica repausare a republicii austriace* (austriece – n.n.).

A trăit aproape douăzeci de ani, şi ar mai trăi, dacă blocul franco-englez nu ar fi fost slăbit, prin *minări succesive de către triumphiul Roma-Berlin-Tokio.*

Astăzi e un moment internaţional favorabil pentru ambele soluţii.

Restauraţia s-ar putea face, pentru că poporul austriac ar accepta-o, sperând în renaşterea unei străluciri demult apuse.

În lipsa <restauraţiei>, <Anschluss-ul> va fi binevenit.

Nu se poate reacţiona faţă de <Anschluss> decât susţinând <restauraţia>, şi invers...

... *Întâlnirea de la Berchtesgaden, oricât de negative ar părea rezultatele ei imediate, va aduce una din două: ori pace, ori războiu (război – n.n.).*

Şi, cu toate că, făcând parte din Mica Antantă, am fi îndreptăţiţi să combatem *restauraţia*, noi credem că *asta-i mai mult aducătoare de linişte decât Anschlussul.* Pentru motivul că, prin <restauraţie>, nu i se va da posibilitatea *Germaniei* de a străbate spre sud-estul (european – n.n.) către care, de mult timp, jinduieşte. *I se taie drumul către câmpiile Tisei, Dunării, etc., şi pentru totdeauna.*

Nu pledăm pentru <restauraţia habsburgică>, dar e firesc ca, dintre două rele, să alegem pe cel mai mic.

Şi credem că *la aceeaşi concluzie vor ajunge şi cei care-s interesaţi în a înlătura – cu orice preţ – alipirea Austriei la Germania.*

Aşadar, opţiunile Austriei erau destul de limitate, în primăvara anului 1938; de altfel, o uniune vamală austro-germană, act unilateral întreprins în anul 1931, care se dorea o prefigurare a unei viitoare unificări politico-teritoriale, a durat relativ puţin, fiind denunţată chiar de Marile Puteri europene, la presiunile exercitate de aliaţii central şi est-europeni ai Franţei, iar prima tentativă de Anschluss, iniţiată de naziştii austrieci, în 1934, a fost înăbuşită în faşă, prin intervenţia fermă a Italiei mussoliniene. Însă, la

sfârșitul anului 1937 și în primele luni ale anului 1938, Italia nu mai dorea să garanteze independența Austriei, datorând celui de-Al Treilea Reich sprijinul în „problema” abissiniană (etiopiană) și implicarea decisivă în războiul civil din Spania, de partea forțelor naționaliste conduse de Franco (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2139, miercuri, 16 februarie 1938, p. 1).

Un alt articol relatează despre rezultatele întrevederii de la Berchtesgaden, dintre cancelarii german (Hitler) și austriac (Schuschnigg), care a suscitât interesul întregii Europe:

Comunicatul-lămurire, dat după această întrevedere, dovedește că ea n-a avut rezultatul dorit. Cancelarul Schuschnigg s-a prezentat, dimineață, președintelui Miklas, căruia i-a raportat rezultatele întrevederii. După aceea, d. Schuschnigg a primit pe miniștrii Franței și Italiei, cărora le-a comunicat amănunte asupra întrevederii.

Persoane în măsură să cunoască amănunțele întrevederii afirmă că dl. Schuschnigg a cerut d-lui Hitler ca Reichul să renunțe la propaganda național-socialistă, ilegală în Austria, și să nu mai acorde niciun sprijin, moral sau material, național-socialiștilor austriaci (austrieci – n.n.).

D. Hitler a cerut d-lui Schuschnigg ca Austria să-și îndrepte, mai mult ca până acum, politica externă după aceea a Reichului, fiind, ca înainte de război (Primul Război Mondial – n.n.), un secundant credincios al acestuia.

Ambele cereri au creat dificultăți.

Cei doi cancelari au mai discutat și chestiuni de natură economică, fără să poată, însă, ajunge la vreun rezultat...

Deci, subordonarea totală a Austriei față de Germania era imposibilă atâta timp cât tânăra republică austriacă se afla sub conducerea cancelarului Schuschnigg și a președintelui Miklas (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2139, miercuri, 16 februarie 1938, p. 1).

Trebuie menționat faptul că întrevederea de la Berchtesgaden a marcat inițierea unei politici de concesi din partea autorităților austriece. Astfel, la 16 februarie 1938, s-a procedat la o remaniere a cabinetului de la Viena, în noul guvern austriac fiind cooptați doi naționaliști și un naționalist moderat, după care au fost anunțați toți fruntașii Frontului Patriotic și a fost proclamată o largă amnistie politică (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2141, vineri, 18 februarie 1938, p. 1).

Definitoriu pentru starea de spirit a populației bănățene era articolul intitulat „*Influența Reichului s-a impus la Viena*”:

În guvernul austriac au intrat cei mai reprezentativi susținători – la Viena – ai Germaniei național-socialiste. Führerul a desemnat pe noul ministru al Internelor. Astfel, în etape, fără turburare (tulburare – n.n.) și fără puțință de împotrivire, se realizează Anschlussul, dorit de d. Hitler și împiedecat (împiedicat – n.n.), odinioară, cu prețul vieții, de cancelarul Dolfuss. Unii din cei implicați în asasinarea lui Dolfuss sunt amnistiați. Agitatorii naziști sunt eliberați și trecuți pe teritoriul Reichului.

*În formă, cancelarul Schuschnigg salvează independența Austriei; în fond, ceea ce rămâne este, mai degrabă, o autonomie. Influența Reichului se afirmă reală, iar d. von Papen (vicecancelar german și fost cancelar al Republicii de la Weimar – n.n.), luându-și rămas bun de la Viena, are dreptate să spună că *pedicile ce stăteau în calea unității germane au fost aplanate.**

Desfășurarea politică a relațiilor germano-austriece, cu *întărirea influenței Reichului în Europa dunăreană*, trebuie urmărită cu toată atenția.

De altfel, noul ministru de Interne austriac, de orientare național-socialistă, va face „jocurile” Berlinului și va înlesni înglobarea tinerei republici austriece în Germania (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2141, vineri, 18 februarie 1938, p. 1).

Cotidianul *Vestul* aduce, în atenția cititorilor săi, și articole despre situația ingrată a Austriei, publicate de cele mai importante ziare franceze și engleze. De pildă, ziarul parizian *Paris Soir* anunța masarea a circa 20 de divizii germane la granița cu Austria și Cehoslovacia, un act de forță menit a demonstra capacitatea militară a celui de-Al Treilea Reich (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2141, vineri, 18 februarie 1938, p. 1).

În egală măsură, ziarul londonez *Evening Standard* surprindea pozițiile divergente ale căpeteniilor naziste în privința refacerii imperiului colonial german din perioada antebelică:

[...] *d. von Ribbentrop a redactat partea din discursul cancelarului Hitler asupra politicii externe, pe care-l va ține în Reichstag. Acest pasaj al discursului ar fi ținut într-un ton tăios, încât se vor evidenția – într-o formă clară – proporțiile contrazicerii dintre Germania și Anglia.*

Ziarul afirmă că *d. von Ribbentrop a recomandat cancelarului Hitler să ceară înapoierea tuturor fostelor colonii germane și care se află sub mandatul Franței sau Angliei. Dacă textul elaborat de d. von Ribbentrop va fi aprobat, atunci cancelarul Hitler va declara că nu pot exista legături prietenești între Anglia și Germania, atât timp cât nu i se vor reda coloniile luate.*

Ziarul afirmă, mai departe, că *generalul Göring și alți miniștri ar fi recomandat cancelarului Hitler să nu aibă – în chestiunile de politică externă – o atitudine atât de dură. Generalul Göring este de părere că timpul lucrează pentru Germania și că problema înapoierii coloniilor germane depinde de răbdarea pe care Reichul o va arăta. (Vestul, Timișoara, anul IX, nr. 2141, vineri, 18 februarie 1938, p. 1).*

Reține atenția articolul, apărut în cotidianul *Vestul*, intitulat „*Remanierea guvernului austriac și înstrâmbarea axei Roma-Berlin*”. Autorul articolului amintit, Constantin Miu-Lerca, ziarist care va prefera, aproape întotdeauna, să semneze cu inițiale (C.M.-L.), dovedește o înțelegere profundă a tendințelor hegemonice ale Germaniei în arealul central și est-european, alipirea Austriei fiind doar o piesă dintr-un „puzzle” mult mai amplu:

Germania dlui Hitler urmărește, programatic, Anschluss-ul cu Austria. Rațiunea acestui scop hitlerist e pangermanică, vizând augmentarea teritorială, ca o lărgire de hotar, necesară avansării hegemoniei germane înspre Europa Centrală.

Austria a fost pârgă de echilibru în Europa. De aici, tendințele Führerului de a o avea în mână.

Și o va avea. *Recenta remaniere a guvernului austriac, dorită și provocată de Hitler, este o consecință a întrevederii sale cu cancelarul Schuschnigg. Instaurarea celor doi miniștri național-socialiști în cabinetul austriac evidențiază (evidențiază – n.n.) influența hitleristă în Austria...*

... *Austria, deci, e o provincie germană, astăzi încă autonomă, deși sub suzeranitate; mâine, însă, înglobată categoric, ca o justificare, împlinită în prealabil, a unității germane.*

Pentru a-și împlini planul, *germanii repetă gestul renan, concentrând trupe – 20 divizii – înspre granițele austriacă și cehoslovacă...*

... *Anschluss-ul înseamnă, mai ales pentru Italia, o înfrângere europeană, o renunțare la acțiunea italiană pe planul Europei centrale...*

... *Presa engleză și franceză susține că Ducele ar fi devenit bănuitor, ceea ce presupune un antagonism al Romei față de politica Berlinului...*

... *Statele cuminți evită, amână – pe cât se poate – deslănțuirea (deslănțuirea – n.n.) războiului, provocată – zilnic – de insurgența germană și italiană. Desigur că n-a ajuns, încă, cuțitul la os. (Vestul, Timișoara, anul IX, nr. 2142, sâmbătă, 19 februarie 1938, p. 1).*

După întărirea poziției Germaniei naziste în Austria, ministrul de externe britanic, lordul Eden, își anunța intenția de a întreprinde o călătorie în principalele capitale ale Europei centrale și orientale (Praga, Viena, București și Ankara), precedată de o vizită la Paris, pentru armonizarea punctelor de vedere englez și francez și pentru reconfirmarea preocupării democrațiilor occidentale față de aliații europeni mai mici, integrați în două alianțe: Mica Înțelegere (România, Cehoslovacia și Iugoslavia) și Antanta Balcanică (România, Iugoslavia, Grecia și Turcia) (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2142, sâmbătă, 19 februarie 1938, p. 1).

Correspondentul agenției HAVAS la Londra transmitea că „*ambasadorul Marii Britanii la Berlin a făcut un demers pe lângă guvernul Reichului, arătând că Marea Britanie nu se poate dezinteresa de soarta Austriei*”, anunțându-se iminența unui demers similar al cabinetului de la Paris. Din păcate, aceste gesturi erau lipsite de fermitate, iar, după realizarea Anschluss-ului, se vor dovedi simple „fumigene”, menite să „adoarmă” vigilența opiniei publice britanice și franceze în momentul respectiv, mimând un interes sporit al cercurilor conducătoare londoneze și pariziene pentru menținerea status-quo-ului stabilit la finele Primului Război Mondial (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2142, sâmbătă, 19 februarie 1938, p. 1).

De asemenea, correspondentul agenției HAVAS la Berlin anunța schimbările semnificative din Austria, care-i subminau, din temelii, independența proclamată la sfârșitul Marelui Război: o nouă uniune vamală austro-germană, libera circulație a monedelor Reichului în Austria („în așteptarea introducerii unei monede comune”), construirea de autostrăzi, utilizarea șomerilor austrieci din agricultură în economia germană, o poziție comună cu Germania nazistă privind Pactul Anticomintern și Societatea Națiunilor, remanierea guvernului austriac și a Frontului Patriotic

(„național-socialiștii ar fi chemați să ocupe portofolii însemnate; colonelul Adam, secretar general al Frontului Patriotic, ar urma să fie scos din guvern; național-socialiștii ar urma să fie admiși în Frontul Patriotic, unde să dețină o parte din posturile de comandă”). În urma acestor schimbări fundamentale în politica internă și externă a Vienei, „*cel de-Al Treilea Reich speră ca între Germania și Austria să se stabilească aceleași raporturi ca între Reich și Orașul Liber Danzig, care – în mod formal – rămâne liber*” (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2143, duminică, 20 februarie 1938, p. 1).

Ziarul britanic *Evening Standard* atrăgea atenția asupra cererii dictatorului german, Adolf Hitler, de retragere imediată a Austriei din Societatea Națiunilor, pentru a „cimenta”, astfel, „legăturile de strânsă amicitie dintre Berlin și Viena”. Vizita ministrului de Interne austriac, Seyss Inquart, în Germania, ar avea, drept scop, amânarea solicitării intempestive a Führerului: „*Austria ar fi de acord cu cererea cancelarului Hitler, dar vrea să câștige timp, spre a nu provoca un protest din partea puterilor occidentale, cu care guvernul vienez vrea să rămână în legături prietenești*”. Deci, demarase, în forță și cu prea puține menajamente, expansiunea germană spre răsăritul „bătrânului continent” (adică politica *Drang nach Osten*), pentru asigurarea „spațiului vital” (*lebensraum*), cu acordul tacit sau cu împotrivirea „firavă” a democrațiilor occidentale (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2143, duminică, 20 februarie 1938, p. 1).

Pentru calmarea spiritelor, guvernul austriac a interzis, timp de patru săptămâni, întrunirile, fiind exceptate, de la această constrângere, întrunirile și manifestațiile Frontului Patriotic, dar și toate „întrunirile cu caracter umanitar, cultural sau sportiv”, adică cele care nu deranjau, prin lozincile afișate, măsurile decise prin înțelegerea cu Germania (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2145, joi, 24 februarie 1938, p. 2).

După întrunirea de la Berchtesgaden, Germania își manifesta, tot mai mult, intenția de a-și impune supremația economică în Europa Centrală și de Sud-Est, după cum rezultă și din paginile publicației bănățene:

Concomitent cu *planul economic de 4 ani* și în cadrul metodelor lui de realizare, *experții Ministerului Economiei Reichului au intențiunea* (intenția – *n.n.*) *de a propune Austriei, României, Bulgariei și Serbiei* (Iugoslaviei – *n.n.*) *un plan de cooperare economică*. Acest plan urmărește *o mai strânsă organizare a schimburilor între țările din Europa Centrală*. Dat fiindcă principalele obstacole care, până astăzi, s-au pus în calea oricărei organizări regionale a schimburilor sunt de ordin monetar, experții Reichului au înțeles să suprimă această piedică, recomandând *un sistem monetar colectiv*, care ar trebui să se suprapună, numai în ceea ce privește schimburile de mărfuri, sistemelor monetare naționale. (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2146, sâmbătă, 26 februarie 1938, p. 1).

Ziarul austriac *Neue Wiener Tageblatt* își anunța cititorii despre faptul că, la finele lunii februarie 1938, primarul Vienei a interzis orice fel de manifestație național-socialistă. Acesta ar fi declarat, în cadrul unei adunări a Frontului Patriotic, că „este

interzis să se poarte semne cu svastica, să se folosească salutul german, să se arboreze – de către persoane particulare – drapelul german”, fiind interzise, deopotrivă, „transmisiunile oficiale prin radio – din Germania – în localurile publice, dacă posturile austriece de radio nu difuzează în același timp”. Totuși, Frontul Patriotic era dispus să respecte opțiunea austrieților care doreau să adere la mișcarea național-socialistă (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2146, sâmbătă, 26 februarie 1938, p. 1).

Cotidianul *Vestul* relua fragmente din declarația făcută de ministrul francez al Afacerilor Străine, Yvon Delbos, în Parlament, în dimineața zilei de 26 februarie 1938, amintind principiile de bază ale politicii franceze:

1) Franța nu se poate izola, ea nu poate abdica de la conștiința solidarității europene, de la respectul obligațiilor sale; 2) Franța înlătură o politică de izolare în pasivitate, dar și politica de izolare în acțiune; 3) Înțelegerea franco-britanică domină toate vicisitudinile politice; 4) Franța nu crede Societatea Națiunilor definitiv condamnată; 5) Pactul franco-sovietic va fi aplicat loial; 6) Independența Austriei este indispensabilă echilibrului european; 7) Obligațiile Franței față de Cehoslovacia vor fi respectate, la caz de nevoie, cu fidelitate”. În numele cabinetului de la Paris, Delbos trăgea un semnal de alarmă în privința cursei înarmărilor, pledând pentru pace și pentru independența Austriei: „Nicio întronare a vreunei hegemonii nu este posibilă în regiunea dunăreană. Și este încă și mai puțin admisibil să se invoce înrudirea etnică pentru a justifica o imixtiune pe care nimic n-o poate scuza. (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2148, marți, 1 martie 1938, p. 1).

La rândul său, reprezentantul stângii franceze, Chautemps, venea cu o serie de precizări necesare privind liniile directoare ale politicii externe franceze:

S-au impus, prin constrângere, anumite măsuri Germaniei, dar redresarea ei a fost grabnică. Pactul Societății Națiunilor a fost întemeiat pe strânsa și statornica solidaritate a națiunilor. Foarte iute, unele din ele au devenit șovăielnice, apoi națiunile s-au depărtat (îndepărtat, izolat – n.n.) de la Societatea Națiunilor.

Pentru noi, pactul franco-sovietic nu este un acord ideologic. El este deschis tuturor și nu amenință pe nimeni. Este un instrument de pace, nu de război. Va trebui să evităm a transforma scopul acestui pact, pentru a nu trezi temeri la vecinii noștri. Ţelul nostru nu este să formăm două blocuri antagoniste pentru un război fatal, ci să adunăm națiunile pacifice pentru a împiedica războiul...

... trebuie întreținută flacăra Societății Națiunilor. Statele mici înțeleg, desigur, cât de utilă este instituția de la Geneva pentru securitatea lor. Toate pactele sunt inserate în acel al (Pactul – n.n.) Societății Națiunilor. Fără îndoială că securitatea nu e întemeiată pe pact, ci pe înțelegerea dintre națiuni.

Cea mai mare importanță, pentru noi, o prezintă înțelegerea care ne leagă de Marea Britanie...

... Cât despre Franța, ea nutrește, în unanimitate, față de poporul italian sentimente de amicală simpatie. Ea ar fi fericită dacă ar putea ajunge la acorduri noi cu guvernul italian... Dacă obținem garanții suficiente pentru neamestecul în

afacerile spaniole, pentru menținerea situației din Mediterană, voi fi fericit să pot lucra pentru strângerea relațiilor noastre cu Italia...

... *Franța nu poate să lipsească de la datoria sa de a apăra națiunile din Europa Centrală și Cehoslovacia.*

Era subliniată, încă odată, dorința Franței de apropiere față de Italia și de strângere a legăturilor cu Marea Britanie, în încercarea, eșuată din start, de a salva Societatea Națiunilor și de a prezerva status-quo-ul stabilit după Primul Război Mondial (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2148, marți, 1 martie 1938, p. 1).

Relațiile germano-austriece au devenit extrem de tensionate la începutul lunii martie 1938, presa hitleristă acuzând de bolșevism guvernul austriac, informație preluată și de cotidianul bănățean:

După câteva zile de nervozitate, *presa germană* a celui de-Al Treilea Reich a pornit o *campanie* *vie împotriva d-lui Schuschnigg și a guvernului austriac pe chestiunea interzicerii manifestațiilor național-socialiste în Austria.*

Pornind de la faptul că guvernul austriac a admis *intrarea – în rândurile Frontului Patriotic – nu numai pentru organizațiile național-socialiste, dar și pentru organizațiile de stânga, ale muncitorimii*, presa hitleristă germană atacă vehement pe d. Schuschnigg, arătând că *acest lucru este echivalent cu denunțarea înțelegerii recente de la Berchtesgaden.*

Toate zierele germane, și – în special – oficiosul național-socialist <*Völkischer Beobachter*>, publică – cu titlu de senzație – telegramele corespondenților lor de la Moscova, conform cărora *Internaționala Comunistă ar fi hotărât să intervină în evenimentele din Austria și să împiedice ducerea – la bun sfârșit – a înțelegerii de la Berchtesgaden.*

În aceste telegrame se arată că zierele <*Pravda*> și <*Izvestia*> precizează, fără putința unei răstălmăciri, că *Internaționala Comunistă trebuie să dea un ajutor efectiv Austriei, pentru a împiedica o nouă cucerire a național-socialismului german.*

Din aceste știri, presa hitleristă ajunge la concluzia că *Sovietele vor desfășura o acțiune deosebit de vie în Austria, încercând să-și strecoare influența – în viața publică a acestei țări – prin intermediul Frontului Patriotic.*

Apariția unui nou „competitor”, de talia Uniunii Sovietice, dispus, cel puțin declarativ, să susțină independența Austriei și unitatea Cehoslovaciei, îngrijora tot mai mult cercurile conducătoare de la Berlin, care încercau să-și ducă, până la capăt, planurile expansioniste, mizând și pe conciliatorismul manifestat de guvernele britanic și francez până în momentul respectiv (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2149, joi, 3 martie 1938, p. 1).

Redactorii ziarului *Vestul* se dovedeau fini analiști ai modificărilor de forțe pe plan internațional. Astfel, Constantin Miu-Lerca scria, doar la câteva ore de la anexarea Austriei de către Germania, un articol cu titlu emblematic („*Germanii au ocupat*

Austria. De la Rhenania la Austria”), din care spicuim câteva fragmente mai semnificative:

Axa Roma-Berlin e în plină ofensivă. Dimpotrivă, axa Paris-Londra e în continuă defensivă...

... Germanii și italienii pretind, cuceresc; în schimb, francezii și englezii discută, cedează, recunosc. Inflexiunea franco-engleză își are, desigur, rațiunea ei. Se încearcă evitarea inevitabilului. Prudența oscilează în fața forței, cu un singur preț: amânarea războiului.

Astfel, Italia a dat buzna în Abisinia (Etiopia – *n.n.*) și a cucerit-o, pur și simplu. Tot astfel, în Spania, voluntarii italieni susțin răsmerița.

În același sens, Germania traduce în fapt optativele hitleriste, recuperând Saarul, prin plebiscit, violând – apoi – tratatul de la Versailles prin încălcarea zonei renane, pentru a-și repera, astăzi, drumul revanșei, prin o încălcare similară a Austriei.

Dreptul forței, deci, primează...

... Ce va mai urma, oare?

Coridorul polonez de la Danzig? Dezmembrarea Cehoslovaciei? Întinderea copacului german până la Marea Neagră?...

... Prin încălcarea armată a Austriei, de către germani, pârghia de echilibru a Europei Centrale e la îndemâna Führerului. Repercusiunile acestei putințe ne privesc direct...

... Interesele europene ale Marilor Puteri sunt, se pare, de minimă importanță. Îndeosebi Anglia ne sugerează acest adevăr... Colonile sunt punctul nevralgic care, odată atins, va declanșa, fără doar și poate, războiul.

După acest raționament, s-ar părea că noi, *micile state successorale, am fi abandonate, pionii neglijabili în conflict...*

... Să nu mai dormim pe laurii Mărășeștilor.

Actualul exemplu german nu miroase a glumă. În aceste clipe, când scriu, avioanele germane zboară, nestingherite, deasupra Vienei. Măine, cine știe, pot avea o altă destinație.

Ora cea grea a Europei sună atât de sinistru, iar inimile statelor se zbat în așteptare...

Așadar, jurnaliștii bănățeni intuiau, cu exactitate, consecințele, pe termen scurt și lung, ale Anschluss-ului și se declarau profund dezamăgiți de atitudinea capitulară a Londrei, la care se raliase, din rațiuni obiective, și Parisul (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2157, duminică, 13 martie 1938, p. 1).

Ziarul *Vestul* consemna și evenimentele premergătoare Anschluss-ului: demisia cancelarului austriac Schuschnigg, amânarea plebiscitului privind posibila unificare germano-austriacă și masarea trupelor germane la granița cu Austria. Alipirea Austriei la cel de-Al Treilea Reich, considerată un gest îndrăzneț al Germaniei, a mobilizat opinia publică internațională. În așteptarea reacției Marilor Puteri, în Cehoslovacia domnea calmul, de fapt liniștea dinaintea „furtunii” (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2157, duminică, 13 martie 1938, p. 1).

Cotidianul bănăţean la care ne referim aducea, în atenţia opiniei publice din zonă, *ordinul circular* trimis de Ministerul de Interne inspectoratelor regionale de poliţie privind măsurile care trebuiau adoptate, de urgenţă, pentru împiedicarea invaziei refugiaţilor din Austria:

Faţă de evenimentele din Austria (Anschluss-ul – *n.n.*), personal veţi lua, imediat, măsuri – la poliţiile de frontieră şi aeroporturi din regiunea dvs. (dumneavoastră – *n.n.*) – de a nu se permite, sub nicio formă, *intrarea în ţară a refugiaţilor austrieci sau de alte naţionalităţi*, chiar dacă posedă documente în regulă.

Atragem atenţiunea (atenţia – *n.n.*) că *în Austria trăiesc*, în majoritate fără documente, *numeroşi pretinşi cetăţeni români originari din Bucovina*, de unde au plecat – la anexare – ca protest sau pentru a se sustrage serviciului militar. Aceştia, putând să se introducă clandestin (în România – *n.n.*), veţi lua înţelegere cu jandarmeria şi grănicerii pentru *intensificarea pazei pe o anumită zonă la frontiera dinspre Iugoslavia, Ungaria, Cehoslovacia şi Polonia*, în vederea prinderii lor şi trecerea imediată înapoi peste frontieră, raportându-se aceste eventuale cazuri.

În privinţa *supuşilor români stabiliţi vremelnice în Austria*, care s-ar refugia în ţară, unde n-ar avea niciun fel de legături, *vor fi*, de asemenea, *împiedicaţi*.

Citind printre rânduri, putem deduce o stare de nelinişte care cuprinsese autorităţile române la auzul veştii Anschluss-ului, care marca întărirea considerabilă a poziţiei Germaniei în bazinul dunărean şi încercarea Bucureştiului de a nu supăra Berlinul în perioada următoare (*Vestul*, Timişoara, anul IX, nr. 2158, marţi, 15 martie 1938, p. 4).

Aproape imediat după Anschluss, văduva fostului cancelar austriac Dolfuss, asasinat în urma unui puci nazist, în 1934, s-a refugiat la Budapesta, împreună cu copiii săi, ceea ce punea autorităţile maghiare într-o poziţie ingrată în raporturile cu Berlinul (*Vestul*, Timişoara, anul IX, nr. 2158, marţi, 15 martie 1938, p. 4).

Pentru a linişti cercurile conducătoare occidentale în privinţa intenţiilor celui de-Al Treilea Reich, au fost rechemăţi ambasadorii Austriei la Londra, Paris şi Praga (*Vestul*, Timişoara, anul IX, nr. 2158, marţi, 15 martie 1938, p. 4).

De teama implementării imediate a măsurilor antisemite pe teritoriul fostului stat austriac, aproximativ 30.000 de evrei polonezi, aflaţi, încă, în Austria, au iniţiat, pe lângă autorităţi, „demersurile necesare pentru înapoierea în Polonia”. Din păcate, în curând, Varşovia va adopta, la rândul său, o serie de măsuri antisemite, pentru a intra în „graţiile” Germaniei şi pentru a fi considerată un partener minor al acesteia la dezmembrarea statului cehoslovac, acţiune care va demara în primăvara anului 1938 (*Vestul*, Timişoara, anul IX, nr. 2159, joi, 17 martie 1938, p. 4).

La câteva zile după realizarea Anschluss-ului, C. Miu-Lerca îşi concentra atenţia asupra conflictului polono-lituanian, a coridorului polonez şi a germanilor sudeţi de pe cuprinsul Cehoslovaciei, noi puncte „nevralgice” pe harta Europei, de care Germania nu era deloc străină. Merită o atenţie aparte, în acest sens, articolul intitulat *Europa, un vulcan*, din care ne permitem să redăm cele mai importante fragmente:

Imperialismul german nu-și va limita expansiunea la simpla încălcare armată a Austriei, justificată ca o întregire a aceluiași popor. Peste etica politică a acestei uniuni sui-generis stăruie *ideea de recuperare a pangermanismului*.

Germania e o mare putere, în plină ofensivă. Ea *va ști să profite*, desigur, *de conflictul acut polono-lituan*, și înclinăm a crede că (ea) însăși l-a stimulat. *Coridorul polonez e doar o nouă etapă programată în acțiunea germană*.

În *Cehoslovacia*, *guvernul dlui.* (domnului – *n.n.*) *Hodza s-a remaniat* într-o coeziune care trădează serioase temeri. *Aliații noștri de la nord sunt îngrijorați*, și pe bună dreptate, deși oficial își păstrează tot calmul în fața avansării puterii germane până la hotarul lor. *Și mai ales cehoslovacii vor ști să tragă toate consecințele din atitudinea evazivă a Angliei...*

... *Franța a dat asigurări Cehoslovaciei. Și Rusia* (Uniunea Sovietică – *n.n.*) *s-a pronunțat cam în același fel*, deși Rusia, oricât de puternic înarmată ar fi, *se irosește în procese interne*, tot atâtea expresii ale unui stat subminat, ale unor orânduiri mult compromise.

Și, din succesivele evenimente din Europa sau aiurea, *statele mici* pot trage o foarte utilă învățătură. Anume, *să nu se prea încreadă în sprijinul Marilor Puteri*.

... *să nu așteptăm să vâre alții mâna-n foc pentru noi. Să ne sesizăm, să ne unim. Remanierea guvernelor europene*, profund semnificativă, *să ne fie o pildă*.

Deci, se dovedea necesar, mai mult ca oricând, constituirea, și la București, a unui cabinet de reală uniune națională, menit să salveze țara de la potențiale rapturi teritoriale, încurajate sau premeditate de către Germania nazistă, secundată de Italia fascistă (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2160, duminică, 20 martie 1938, p. 1).

Articolul intitulat „*Să învățăm din pățania altora*”, având același autor (C. Miu-Lerca), sesiza dezmembrarea iminentă a Cehoslovaciei, la inițiativa celui de-Al Treilea Reich, ajutat, în mod necondiționat, de Ungaria și Polonia, și solicită, pe un ton ultimativ, solidarizarea Micii Înțelegeri în jurul statului cehoslovac:

[...] întrezărim *scopurile noi ale pangermanismului*: coridorul polonez, dezmembrarea Cehoslovaciei și, desigur, în timpul oportun, coloniile.

Anglia își continuă politica ei de oscilație. Ca atare, *ezită a da asigurări Cehoslovaciei. Englezii nu vor comite imprudența de a se irosi într-un război european, în care n-au niciun interes*. Dâșii *așteaptă doar scadența problemei coloniale*, când, solidară cu Franța, care va fi direct vizată, va ști să manevreze pentru reușită.

Până atunci, însă, *micile state, cele successorale mai ales, suntem abandonate*, după cât vedem, *propriei noastre soarte*.

Și mai ales noi, *românii*, avem o *situație deosebit de grea*. *Statul nostru a devenit un stat tampon între două extreme*: național-socialismul german și comunismul rusesc...

... D. Milan Hodza, primul ministru al Cehoslovaciei, comentând noua situație creată dsale prin anexarea Austriei, a declarat că *Cehoslovacia e pregătită la înălțimea pericolelor care o pândesc*.

Putem noi aștepta, cu aceeași încredere în forțele noastre, neprevăzutul?
Și mai ales că, până atunci, va trebui să ne pronunțăm, în virtutea amicitiei, dacă intervenim în ajutorul Cehoslovaciei.

Iată momente de răspântie în care ar trebui să fim cu toții laolaltă. (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2161, marți, 22 martie 1938, p. 1).

Pentru a câștiga bunăvoința celui de-Al Treilea Reich, la sfârșitul lunii martie 1938, guvernul cehoslovac a extrădat Germaniei doi foști miniștri austrieci (Zernatto – fost ministru și secretar general al Frontului Patriotic, și Stockinger – fost ministru al Comunicațiilor), „care s-au refugiat la Bratislava, părăsind Austria în ziua demisiei cancelarului Schuschnigg”. (*Vestul*, Timișoara, anul IX, nr. 2163, duminică, 27 martie 1938, p. 4)

După anexarea Austriei, la mijlocul lunii martie 1938, s-a declanșat *criza sudetă*, care marca „începutul sfârșitului statului cehoslovac”, fondat de Masaryk în 1918, pe ruinele Austro-Ungariei. Vor urma și alte crize, la fel de importante, care au fost tratate, cu mult profesionalism și cu maximă obiectivitate, de redactorii ziarului *Vestul*, suspendat de câteva ori după instaurarea regimului autoritar monarhic (10 februarie 1938), datorită criticilor vehemente formulate de către Sever Bocu la adresa regelui Carol al II-lea, al Elenei Lupescu și al camarilei de care s-au înconjurat aceștia.

Întrebat, în cadrul Procesului de la Nürnberg (1946), din ce motiv Al Treilea Reich a folosit dreptul forței pentru a-și pune în aplicare lozinca *Drang nach Osten* (*calea spre Răsărit*), unul dintre conducătorii național-socialiști a răspuns, cu cinism: „Pentru că am fost lăsați să facem acest lucru”.

Referințe bibliografice

- Barber, John R. 1993. *Istoria Europei moderne*. În românește de Daniela Truția. București: Editura LIDER.
- Berstein, S., Milza, P. (red.). 1998. *Istoria secolului XX*, vol. 1 (*Sfârșitul lumii europene, 1900-1945*). În românește de Marius Ioan. București: Editura ALL.
- Campus, Eliza. 1998. *Mica Înțelegere*, ediția a 2-a. București: Editura Științifică.
- Campus, Eliza. 1988. *State mici și mijlocii din centrul și sud-estul Europei în relațiile internaționale (prima jumătate a secolului al XX-lea)*. București: Editura Politică.
- Carpentier, J., Lebrun, Fr. (coord.). 2006. *Istoria Europei*. În românește de Sándor Skultéty și Mariana Băluță-Skultéty. București: Editura Humanitas.
- Ciachir, Nicolae. 1996. *Marile Puteri și România (1856-1947)*. București: Editura Albatros.
- Duroselle, Jean-Baptiste. 2006. *Istoria relațiilor internaționale*, vol. I (1919-1947). În românește de Anca Airinei. București: Editura Științelor Sociale și Politice.
- Gilbert, M., Gott, R. 1966. *Conciliatorii*. București: Editura Politică.
- Hart, B.H. Liddell. 1998 (?). *Istoria celui de-al doilea război mondial*, vol. I. În românește de Irina Negrea. București: Editura ORIZONTURI & Editura LIDER.
- Munteanu, Ioan. 1999. *Sever Bocu (1874-1951)*. Timișoara: Editura Mirton.
- Szabo, Lucian-Vasile. 2016. *Sever Bocu: strategii publicistice și geopolitice*. Timișoara: Editura Universității de Vest.
- *** *Vestul*, Timișoara, 1938.